

สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านเลือก

ฟื้นฟูวิถีชุมชนลาวเวียงด้วยทุนความดี

ตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เป็นตำบลที่ร่ำรวยไปด้วยต้นทุนทางวัฒนธรรม ด้วยเป็นชุมชนลาวเวียงที่ผู้คนยังสามารถสืบทอดสิ่งดั้งเดิมมาจนถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน

เล่ากันว่าในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ขณะดำรงพระอิสริยยศตำแหน่งเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก ได้เดินทางยกทัพไปตีกรุงเวียงจันทน์ แห่งอาณาจักรล้านช้าง และได้กวาดต้อนชาวเวียงจันทน์ให้มาอาศัยอยู่บริเวณชุมชนแห่งนี้ ต่อมาในรัชสมัยรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสบริเวณชุมชนแห่งนี้ ชาวชุมชนมีความเก่งในวิชาชีพการเลี้ยงม้า โค กระบือไว้ใช้งานและเป็นเครื่องบรรณาการแก่เจ้านายชั้นสูง พระองค์ทรงเห็นว่าม้าของชุมชนเป็นม้าที่มีลักษณะดี สวยงาม เหมาะสำหรับเป็น

ม้าศึกหรือม้าสำหรับใช้ในราชการงานทั่วไป จึงทรงคัดเลือกม้าจากชุมชนแห่งนี้ และเพื่อเป็นอนุสรณ์ความดีของชุมชน จึงได้มีการขนานนามว่า “ชุมชนบ้านเลือก” ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ตำบลบ้านเลือก มี 9 หมู่บ้าน สภาพแวดล้อมของตำบลบ้านเลือกมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มชายฝั่งแม่น้ำแม่กลอง และมีคลองชลประทานส่งน้ำ ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพเลี้ยงโคนม

ท่ามกลางกระแสการพัฒนาในยุคก่อน ชาวชุมชนบ้านเลือกไม่ทราบจุดหมายปลายทางของการพัฒนามากนัก จนกระทั่งเมื่อก่อตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านเลือกขึ้น ชาวบ้านที่นี่ก็เกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน รู้ทิศทางและเห็นคุณค่าของรากเหง้าความเป็นลาวเวียงของตน ที่จะนำพาชีวิตไปสู่ความสุข โดยยึดวิถีชีวิตที่มีความพอเพียงและมีวินัยมาเป็นหลักในการทำสิ่งดีๆ ให้เกิดขึ้นในชุมชน

สภาองค์กรชุมชน... สภาที่เชื่อมโยงความสุขคนในชุมชน

อาจารย์วิฑูรย์ ศรีเกษม แกนนำสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านเลือก เล่าถึงประสบการณ์งานพัฒนาของขบวนการองค์กรชุมชน ให้ฟังว่า ในตำบลบ้านเลือกได้มีการจัดตั้งองค์กรชุมชนต่างๆ ขึ้นมากมายในแต่ละหมู่บ้านและในจำนวนองค์กรชุมชนต่างๆ เหล่านั้น ก็ได้มีการพัฒนาจากองค์กรชุมชนมาสู่การจัดตั้งเป็นสภาองค์กรชุมชน โดยมีการจัดทำแผนแม่บทชุมชน จัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

“เราส่งตัวแทนชุมชนตำบลบ้านเลือกจำนวน 8 คน ไปอบรมการทำแผนแม่บทชุมชนกลับมา ทุกคนต่างเห็นเป็นเสียงเดียวกันว่า แผนแม่บทชุมชนจะสามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาให้กับชุมชนได้ ไม่ว่าจะ เป็นปัญหาความยากจน หรือปัญหาการขาดความสามัคคีภายในชุมชน”

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าตัวแทนชุมชน จะเห็นพ้องต้องกัน แต่กลับพบอุปสรรคปัญหาใหญ่ คือ ชาวบ้านบางส่วนไม่เข้าใจ เพราะเกรงแกนนำชุมชนจะมาหาฐานเสียงทางการเมือง จนเมื่อชาวบ้านพบว่าแกนนำมีการทำงานจริง โดยไม่ได้หวังผลทางการเมือง ปัญหานี้จึงหมดไป

ส่วนการก่อเกิดสภาองค์กรชุมชนบ้านเลือกนั้น มีสาเหตุมาจากการจัดกระบวนการของแผนแม่บทชุมชน ทำให้เห็นถึงปัญหาของคณะทำงานในการเชื่อมโยงงาน การประสานงาน การขับเคลื่อนงานของชุมชนไม่เพียงพอ จึงได้มีแนวคิดในการดึงกลุ่มต่างๆ ที่ผ่านการรับรองสถานภาพองค์กรชุมชนเข้ามาทำงาน เพื่อจะได้ขับเคลื่อนแผนงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยมีภาคีที่ร่วมกันขับเคลื่อน เช่น เทศบาล อสม. ผู้นำชุมชน โรงเรียน วัด ชุมชน

โดยสภาองค์กรชุมชนบ้านเลือกมีจุดประสงค์หลักในการทำงานเพื่อต้องการให้เกิดความสามัคคีในชุมชน เกิดการรวมกลุ่มแก้ไขปัญหาความยากจน ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีงานทำ มีอาชีพเสริม มีการถ่ายทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรมชุมชน เช่น การจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมชุมชนโดยใช้วัดในชุมชนเป็นสถานที่ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาให้แก่เด็กภายในชุมชน โดยมีพระและผู้เฒ่าผู้แก่ใน

ชุมชนเป็นวิทยากรในเรื่องต่างๆ เช่น การสานกระบุง ตะกร้า การทำเครื่องมือจับสัตว์น้ำ การทำของเล่นแบบโบราณ การสานปลาตะเพียน รวมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น การอนุรักษ์ลำตาครูด ไม่ให้มีการทิ้งน้ำเสียลงชุมชน โดยการทำบ่อบำบัดน้ำเสียในชุมชน การผลิตแก๊สหุงต้ม การผลิตปุ๋ยหมักจากมูลโค ต่อมา มีการจัดทำเรื่องการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชน เรื่องเยาวชนจิตอาสา และการฟื้นฟูอาชีพของชุมชน โดยมีศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนเข้ามาสนับสนุน

วินัย...จุดเริ่มต้นของการพัฒนา

อาจารย์วิฑูรย์เล่าว่า การทำงานของชาวบ้านที่นี้ยึดหลักสำคัญคือความพอเพียงและความมีวินัย บนฐานของการทำงานเป็นเครือข่าย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การทำงานของชาวชุมชนบ้านเลือกประสบความสำเร็จ

ความมีวินัยที่ชัดเจนของที่นี่ คือ การเข้าร่วมประชุมอย่างพร้อมเพรียง ทำให้ชุมชนสามารถเคลื่อนไหวได้ด้วยกำลังของภาคประชาชนเอง ไม่ต้องรอความช่วยเหลือจากภาครัฐเพียงอย่างเดียว ประชาชนมีความสมานสามัคคี ประองดองกัน ชุมชนเกิดความสงบสุข เวลาที่มีกิจกรรมประชาชนก็ให้ความร่วมมือด้วยความเต็มใจ เพราะการมีสภาองค์กรชุมชนทำให้ประชาชนได้พบปะกันอยู่บ่อยๆ ได้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน เมื่อมีความสนิทสนมคุ้นเคยกัน ชาวบ้านก็ทำงานด้วยความสมัครใจ ด้วยใจที่เป็นสาธารณะ ที่สำคัญชาวตำบลบ้านเลือกได้มีการกำหนด “ตัวชี้วัดความสุขมวลรวมชุมชนท้องถิ่น” ไว้ 9 ข้อ ซึ่งเป็นดังแผนที่นำทางความสุขให้คนที่นั่นอีกด้วย

ตัวชี้วัดความสุขมวลรวมของชุมชนบ้านเลือก

สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านเลือก ได้นำแนวทางการจัดทำตัวชี้วัดความสุขมวลรวมชุมชนท้องถิ่น มาจากสภาองค์กรชุมชนตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ที่นั่นเรียกกระบวนการนี้ว่า กระบวนการจัดทำตัวชี้วัดความดี แต่ตำบลบ้านเลือกเรียกว่า “กระบวนการจัดทำตัวชี้วัดความสุขมวลรวมชุมชนท้องถิ่น” เพื่อเป็นการสืบทอดเจตนารมณ์และสืบสานปณิธานของท่านอาจารย์ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม ปราชญ์คนสำคัญของไทยที่ขับเคลื่อนเรื่องความสุขมวลรวมประชาชาติ (Gross National Happiness : GNH) โดยพยายามนำแนวคิดและประสบการณ์จากภูฏาน มาประยุกต์ใช้กับสังคมไทยในระดับชุมชนท้องถิ่น

กระบวนการจัดทำตัวชี้วัดความสุขมวลรวมชุมชนท้องถิ่นของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านเลือก เริ่มด้วยสมาชิกสภาฯ ได้มีการสำรวจค้นหาสิ่งที่เป็นความภาคภูมิใจของชุมชน (ทุนทางสังคม) ซึ่งเป็นกระบวนการค้นหาและสร้างการยอมรับความดีของคนและชุมชนด้วยความชื่นชม และสำรวจปัญหาสำคัญของชุมชน จากนั้นจึงมาร่วมกันกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา จนได้ “ตัวชี้วัดความสุขมวลรวมชุมชนท้องถิ่น” 9 ข้อ คือ

1. คนในตำบลมีสุขภาพแข็งแรง กินดี อยู่ดี
2. คนในตำบลมีความสามัคคี
3. คนในตำบลมีอาชีพรายได้ที่มั่นคง และหนี้สินลดลง
4. คนในตำบลมีส่วนร่วมในการพัฒนา และแก้ไขปัญหาของหมู่บ้านและตำบล
5. เป็นตำบลต่อต้านยาเสพติด และอบายมุข
6. เป็นตำบลที่อนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น
7. มีผู้นำซื่อสัตย์ โปร่งใส มีคุณธรรม มีความคิดสร้างสรรค์ และเสียสละ
8. คนในตำบลมีสวัสดิการชุมชนที่ดี
9. กลุ่มองค์กรในตำบลบ้านเลือกมีความเข้มแข็ง

โดยเฉพาะในด้านของการเป็นตำบลที่อนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ชาวชุมชนตำบลบ้านเลือกจึงได้ทำกิจกรรม 3 อย่างที่น่าสนใจคือ การจัดกิจกรรมประเพณีพื้นเวียงประจำปีของชุมชน มีการประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกในชุมชนพาเด็กและเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมสำคัญทางศาสนา รมรงค์เรื่องการแต่งกาย ใช้ภาษาท้องถิ่นจัดเสียงตามสายในชุมชน และตั้ง

กลุ่มดนตรีพื้นบ้าน นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งหลักสูตรท้องถิ่น "เป็นลาวให้เป็น" เพื่อใช้ในการเรียนการสอนของโรงเรียนวัดโบสถ์ เน้นให้เด็ก เยาวชนในตำบลบ้านเลือกได้รู้จักตัวตน รากเหง้า ภาษาและวัฒนธรรมลาวเวียง โดยได้รับการสนับสนุนจากแผนงานขับเคลื่อนสังคมด้วยดัชนีชี้วัดความก้าวหน้าที่แท้จริง มูลนิธินโยบายสุภาพะ (มนส.)

รวมถึงมีการก่อตั้ง “หอวัฒนธรรมลาวเวียงศูนย์เรียนรู้ชุมชนตำบลบ้านเลือก” เพื่อเป็นสถานที่รวบรวมข้าวของเครื่องใช้ของชุมชนและศิลปวัตถุ ที่แสดงถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวลาวเวียงในชุมชนตำบลบ้านเลือก เพื่อถ่ายทอดสู่คนรุ่นลูกรุ่นหลานต่อไป โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) หรือ TK park ร่วมกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช.

วันนี้ ชุมชนบ้านเลือกมองเห็นทั้งข้อดีและข้อด้อยของตนเองอย่างเด่นชัด จึงนำมาสู่การแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง การดึงทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมาประสานงานร่วมกัน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ทำให้มองเห็นอย่างชัดเจนว่า สิ่งที่เราทำกันทำนั้นจะมีความยั่งยืนมั่นคงต่อไปอย่างแน่นอน